

46

EL - AHKAF / AHKAF
OBJAVLJENA U MEKI, IMA 35 AJETA

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
 ۱ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ مِنَ اللّٰهِ الْعَزِیْمِ الْحَكِیْمِ ۲ مَا خَلَقْنَا السَّمٰوٰتِیْنَ
 وَالْاَرْضَ وَمَا بَیْنَهُمَا اِلَّا بِالْحَقِّ وَاجَلٍ مُّسَمًّی وَالَّذِیْنَ كَفَرُوْا عَمَّا
 اُنزِلُوْا مُعْرِضُوْنَ ۳ قُلْ اَرٰیْتُمْ مَّا نَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ اَرُوْنِی
 مَاذَا خَلَقُوْا مِنَ الْاَرْضِ اَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِی السَّمٰوٰتِ اَنْتُوْنِیْ بِكُیْفٍ مِّنْ قَبْلِ
 هٰذَا اَوْ اَشْرُوْا مِنْ عَمَلِیْ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِیْنَ ۴ وَمَنْ اَضَلُّ مِمَّنْ یَدْعُوْا
 مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ مَنْ لَا یَسْتَجِیْبُ لَهٗ وَاِلٰی یَوْمِ الْقِیٰمَةِ وَهُمْ عَنْ دُعٰیهِمْ
 غٰفِلُوْنَ ۵ وَاِذَا حُشِرَ النَّاسُ كَانُوْا لَهُمْ اَعْدَآءٌ وَكَانُوْا عِبَادَیْمُ
 كٰفِرِیْنَ ۶

"U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog!"

"Ha-Mim."/1/ "Objavlivanje Knjige od Allaha je, Silnoga, Mudroga!"/2/ "Mi smo nebesa i Zemlju, i ono što je između njih, sa Istinom stvorili i do roka određenog, ali nevjernici okreću glave od onoga čime se opominju."/3/ "Reci: 'Šta mislite o onima koje mimo Allaha molite? Pokažite mi koji dio su Zemlje stvorili, i da li imaju ikakva udjela u nebesima? Donesite mi Knjigu objavljenu prije ove ili samo kakav ostatak znanja, ako istinu govorite.'"/4/ "Ko je u većoj zabludi od onih koji se, umjesto Allahu, obraćaju onima koji im se do Sudnjeg dana neće odazvati i koji su prema njihovim molbama ravnodušni."/5/ "Kada ljudi budu sabrani, oni će im biti neprijatelji i poreći će da su im se klanjali."/6/

Obavještava Uzvišeni da je Knjigu poslao Svome robu i izaslaniku Muhammedu, s.a.v.s., a Sebe opisao nedokučivom veličinom i mudrošću u govoru i postupcima.

"Mi smo nebesa i Zemlju, i ono što je između njih, sa Istinom stvorili", tj. ne bez svrhe ili kao zabludu.

"i do roka određenog", sa označenim terminom i preciziranim tako da se ne može ni odgoditi ni ubrzati.

"...ali nevjernici okreću glave od onoga čime se opominju", ne mareći za onim šta se od njih traži. A Allah Uzvišeni objavio im Knjigu i poslao Poslanika. Na sve to oni glave okreću. Međutim, shvatit će oni rezultate svoje naivnosti: **"Reci"**, muštricima koji mimo Allaha druge obožavaju, **"Kazite vi meni i onima koje mimo Allaha molite, pokažite mi koji su dio Zemlje stvorili"**, tj. uputite me da odem do mjesta gdje su oni, po svom nahodaženju, stvarali.

"...i da li imaju ikakva udjela u nebesima", tj. nemaju oni nikakva udjela, kako na nebesima, tako ni na Zemlji. Oni ne posjeduju ni najmanju malenkost. Uistinu, vlast i apsolutna uprava pripada samo Allahu Uzvišenom. Pa, kako možete obožavati, mimo Njega, drugog boga, i otkud vam to da Njemu ravnim nešto drugo smatrate? Ko vas na ovo upućuje...?! Ko vas poziva tome? Da li vam Allah to naređuje?, ili je to nešto što ste vi sami od sebe izmislili? Stoga Allah Uzvišeni veli:

"Donesite mi Knjigu objavljenu prije ove", tj. pokažite mi jednu Knjigu od Knjiga koje je Allah vjerovjesnicima ili poslanicima Svojima, neka je na sve njih salavat i selam, dostavio, gdje vam naređuje da obožavate ove kipove,

"ili samo kakav ostatak znanja", tj. kakav prihvatljiv, jasan dokaz, koji će opravdati vaše postupke, **"ako istinu govorite."** Ovo znači da vi nemate nikakvog razumnog dokaza, niti kakvo predanje koje je trag objave, čime bi se mogli opravdati. Potom Allah Uzvišeni veli:

"Ko je u većoj zabludi od onih koji se, umjesto Allahu obraćaju onima koji im se do Sudnjeg dana neće odazvati i koji su prema njihovim molbama ravnodušni." Dakle, u najvećoj su zabludi oni koji kipove obožavaju i njima se obraćaju, a oni, budući bespomoćni ne čuju, ne vide, ništa ne znaju i nikakve moći nemaju, jer su predmeti.

"Kada ljudi budu sabrani, oni će im biti neprijatelji i poreći će da su im se klanjali." Kao što Uzvišeni veli:

"Oni kao zagovornike nekakva božanstva, a ne Allaha, uzimaju. A ne valja tako! Božanstva će poreći da su im se klanjali, i bit će im protivnici" /19:81-82/, tj. iznevjerit će ih kad im budu bili najpotrebniji.

* Objavljena nakon sure "El - Džasije." Ajeti br. 10,15 i 35 su medinski.

وَإِذَا تَسَلَّى عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِمَ جَاءَهُمْ هَذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ ﴿٧﴾ أَمْ يَقُولُونَ أَفْتَرَاهُ قُلْ إِنِ افْتَرَيْتُهُ فَلَا تَمْلِكُونَ لِي مِنَ اللَّهِ شَيْئًا هُوَ أَعْلَمُ بِمَا تُقِيضُونَ فِيهِ كَفَىٰ بِهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٨﴾ قُلْ مَا كُنْتُ بِدَعَايِنِ الرَّسُلِ وَمَا أَدْرَىٰ مَا يَفْعَلُ بِي وَلَا بِكُمْ إِنْ أَتَيْتُمْ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ وَمَا أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٩﴾

"A kad se ovima Naši jasni ajeti uče, onda oni, koji ne vjeruju, govore o istini čim im dođe: 'Ovo je prava čarolija!'/7/ 'Zar oni da govore: 'On ga izmišlja!' Reci: 'Pa, ako ga izmišljam, vi me od kazne Allahove nećete moći odbraniti; On dobro zna šta o Kur'anu govorite. On je dovoljan svjedok i meni i vama; On prašta i Milostiv je.'/8/ 'Reci: 'Ja nisam prvi poslanik i ne znam šta će biti sa mnom ili s vama; ja slijedim samo ono što mi se objavljuje, i ja nisam drugo doli opominjatelj otvoreni.'/9/

Obavještava Allah Uzvišeni o mušricima, njihovom nevjerstvu i njihovom prkosu, da - kad im se uče kur'anski ajeti koje potpuno shvaćaju, govore:

"Ovo je prava čarolija", tj. očita čarolija, te sami sebe lažu i zabluduju. **"Zar oni da govore: 'On ga izmišlja!'",** tj. Muhammed, s.a.v.s.

"Reci: 'Pa, ako ga izmišljam, vi me od kazne Allahove nećete moći odbraniti'", tj. ako izmišljam riječi, niko me od vas neće moći spasiti kazne koju za to zaslužujem. Kao što Allah Uzvišeni veli:

"A da je on o Nama kojekakve riječi iznosio, Mi bismo ga za desnu ruku uhvatili, a onda mu žilu kucavicu presjekli, i nikoga između vas ne bi mogao od toga odbraniti." /19:44 - 47/

Uzvišeni dalje kaže:

"On dobro zna šta o Kur'anu govorite: On je dovoljan svjedok i meni i vama." Ovo je sigurna prijetnja i žestoko zastrašivanje.

"On prašta i Milostiv je." Ovo je podsticanje na pokajanje, traženje milosti i oprost.

"Reci: 'Ja nisam prvi poslanik'", (nisam prvi poslanik) znači,

"...i ne znam šta će biti sa mnom ili s vama." Rekao je Ali ibn Ebi-Talha prenoseći od Ibn-Abbasa, r.a., da je ovaj ajet derogiran riječima Allaha Uzvišenog:

"Da bi ti Allah ranije i kasnije greške oprostio." /48:2/ Isto ovo tvrdi Ikrima, El-Hasen i Katade. Što se tiče hadisa kojeg prenosi imam Ahmed od Ummu el-'Ala'e, koja kaže: /129/ "...Požalio se Osman ibn Maz'un, r.a., na bolest kod nas, te smo ga

liječili. Preselio je, te smo ga zamotali u njegovu odjeću. Kad je Allahov Poslanik, s.a.v.s., došao, ja sam rekla: 'Allahova milost neka je na tebe, o Ebu-Saibe, ja svjedočim da te je Allah Uzvišeni odlikovao!' Tada je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: 'Kako znaš da je njega Uzvišeni Allah odlikovao?' Ja sam tada izjavila: 'Ne znam, dragi Poslaniče.' Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Što se njega tiče, došao mu je od Allaha određeni čas, i ja mu želim svako dobro. Ali, tako mi Allaha, iako sam Allahov Poslanik, ne znam šta će i sa mnom biti!' Tada nastavi: "Pa sam rekla: 'Tako mi Allaha, poslije ovoga, ni za koga više neću svjedočiti.' Ovo me je bilo rastužilo. Kad sam zaspala, usnila sam Osmana, r.a., kako prema njemu teče jedan izvor. Došla sam Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i obavijestila ga o tome, na šta je on, s.a.v.s., rekao: 'E, to su njegova djela.'" Ovaj hadis navodi Buharija, a ne i Muslim, u čijem rivajetu stoji: /130/ "Ali, iako sam Allahov Poslanik, s.a.v.s., ne znam šta će s njim biti." Ovaj rivajet priličniji je da on bude taj koji je vjerodostojniji, posebno uz izjavu prenosioca; da je bila rastužena Poslanikovom izjavom. Ovim, i sličnim hadisom nedvosmisleno se upućuje da nije dozvoljeno tvrditi za pojedince da će u Džennet, osim za one koji Mudri Zakonodavac precizira; kao što su deseterica ashaba obradovanih Džennetom: Ibn-Selam, El-'Umejsa', Bilal, Suraka, Abdullah, otac Džabira ibn Abdullaha, sedamdeset učača koji su pobijeni u Bi'ru-Ma'neh, Zejd ibn Hariseh, Džafer, Ibn-Revvaha, te drugi koji su na sličan način označeni. A Allah Uzvišeni kaže:

"...ja slijedim samo ono što mi se objavljuje, i ja nisam drugi doli opominjatelj otvoreni."

Znači, ja slijedim sve ono što mi kao objava bude objavljeno. Ja sam samo dostavljač jasne Opomene svakom razumnom čovjeku. A Allah najbolje zna.

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كَانَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَكَفَرْتُمْ بِهِ وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَىٰ مِثْلِهِ فَمَنْ وَاسْتَكْبَرْتُمْ إِنْ اللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٥٠﴾

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْ كَانُوا خَيْرًا مَّا سَبَقُوا إِلَيْهِ وَيُؤَدُّ لَهُ
 هُدًى وَآيَةً فَيَقُولُونَ هَذَا آفَاكٌ قَدِيمٌ ﴿١١﴾ وَمِنْ قَبْلِهِ كَتَبْتُ بِرُوحِي
 إِمَامًا وَرَحْمَةً وَهَذَا كِتَابٌ مُصَدِّقٌ لِّمَا نَاغَرْتُمَا بِالنَّبِيِّ الَّذِينَ
 ظَلَمُوا وَبَشَرِيٍّ لِلْحُسَيْنِ ﴿١٢﴾ إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَمُوا فَلَا
 خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿١٣﴾ أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا
 جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٤﴾

"Reci: 'Kažite vi meni šta će s vama biti ako je (Kur'an) od Allaha, a vi u nj nećete da vjerujete, i ako je jedan od sinova Israilovih posvjedočio o onome što je u njemu sličnom, pa on povjerovao, a vi se uzoholili.' Allah, zaista, neće ukazati na pravi put narodu koji sebi nepravdu čini."/10/ "I govore nevjernici o vjernicima: 'Da je kakvo dobro, nas oni ne bi u tome pretekli.' A kako pomoću njega pravi put nisu našli, sigurno će reći: 'Ovo je još davna izmišljotina.'"/11/ "Knjiga Musaova bila je putovođa i milost prije njega. A ovo je Knjiga na arapskom jeziku koja nju potvrđuje, da bi opomenula one koji rade zlo, i da bi obradovala one koji čine dobro."/12/ "Oni koji govore: 'Naš Gospodar je Allah!', i istraju na Pravom putu, za njih straha nema i ni za čim nek ne tuguju!"/13/ "Oni će stanovnici Dženneta biti, a u njemu će vječno boraviti, i to će im biti nagrada za ono što su radili."/14/

Allah Uzvišeni veli: **"Reci"**, o Muhammede, onima koji ne vjeruju u Kur'an: **"Kažite vi meni šta će s vama biti ako je (Kur'an)" "od Allaha, a vi u nj nećete da vjerujete"**, šta mislite šta će Allah s vama učiniti...?

"I ako je jedan od sinova Israilovih posvjedočio", a to je Abdullah ibn Selam, r.a., **"o onome što je u njemu sličnom"**, tj. slično onome što se nalazi u Tevratu o istinitosti Kur'ana, jer je on to znao iz Tevrate, kur'anske riječi. **"...pa on povjerovao"**, tj. ovaj svjedok, u Poslanikovo poslanstvo i njegovu Knjigu. **"...a vi se uzoholili"**, i ne htjedoste Kur'an slijediti, nego postadoste oni koji ne vjeruju u svog Poslanika i svoj Kitab. Prenosi Malik od Sa'd koji kaže:/13/ "Nisam čuo da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao ni za koga koga ko hoda zemljom, da je stanovnik Dženneta, osim za Abdullaha ibn Selama, r.a." On dalje kaže: "On je povod za objavu ajeta:

"i ako je jedan od sinova Israilovih posvjedočio." El-Buhari, Muslim i En-Nesai, Ibn-

Abbas i jedan broj tabiina kažu da se ajet odnosi na Abdullaha ibn Selama.¹

Allah Uzvišeni kaže:

"I govore nevjernici o vjernicima: 'Da je kakvo dobro, nas oni ne bi u tome pretekli'", tj. nevjernici govore: "Kad bi u Kur'anu bilo kakvog dobra, ne bi nas u tome bijednici pretekli, poput Ammara, Bilala, Suhejba ili Habbaba, r.a, te onih koji su poput njih, potlačeni robovi ili ropkinje. Kao što Uzvišeni veli:

"I tako Mi jedne drugima iskušavamo da bi nevjernici rekli: 'Zar su to oni kojima je Allah, između nas, milost ukazao?'" /6:53/ Oni se čude kako je moguće da neko drugi može prije njih biti upućen, jer oni sebe smatraju uglednim kod Allaha, te da On njih štiti. A to im je ogromna greška, koja ih podstiče da izjave:

"Da je kakvo dobro, nas oni ne bi u tome pretekli." Što se tiče sljedbenika sunneta ("ehli sunne vel džemaa"), oni kažu za svaki posao ili izjavu u vjeri da je novotarija, ukoliko nije potvrđeno da su je prakticirali ashabi, r.a. Jer, da je kakvo dobro, oni bi nas u tome sigurno pretekli. Nijedan od dobrih poslova nisu propustili a da ne budu u njemu preteče. Allah Uzvišeni veli:

"A kako pomoću njega Pravi put nisu našli", tj. Kur'anom, **"sigurno će reći ovo: 'Ovo je još davna izmišljotina'"**, tj. stara laž, ostala od prijašnjih. Ovim žele umanjiti vrijednost Kur'ana i njegovih sljedbenika. Ovo je oholost o kojoj kaže Allahov Poslanik, s.a.v.s.: "Omalovažavanje istine i potcjenjivanje ljudi." Allah Uzvišeni dalje kaže:

"Knjiga Musaova bila je prije njega", tj. Tevrat. **"Putovođa i milost, a ovo je Knjiga"**, tj. Kur'an **"koja potvrđuje"** objavljene knjige prije njega **"na arapskom jeziku"**, tj. na jeziku rječitom, jasnom i razgovijetnom,

"da bi opomenula one koji rade zlo, i da bi obradovala one koji čine dobro." Dakle, u Kur'anu je sažeto upozorenje nevjernicima a radosna vijest vjernicima. Allah Uzvišeni dalje kaže:

"Oni koji govore: 'Naš Gospodar je Allah!' - i istraju na Pravom putu." Komentar ovog ajeta je prethodio u poglavlju "Es-Sedžde".. **"...za njih straha nema"**, od onoga što ih čeka ubuduće, **"i ni za čim nek ne tuguju"**, nad onima što ostaviše iza sebe.

"Oni će stanovnici Dženneta biti, u njemu će vječno boraviti, i to će im biti nagrada za ono što su radili", tj. njihovi su dobri poslovi uzrok te za sebe pridobiše milost, pa se ona obilato na njih izli. A Allah najbolje zna.

¹ Postavlja se pitanje: ako je ovo mekanska sura, kako se ovaj ajet može odnositi na Abdullaha ibn Selama, kad se zna da je islam primio u Medini? Odgovor će biti: vjerovatno da je ajet objavljen u Medini, ali je Allahov Poslanik, s.a.v.s., naredio da se uvrsti u ovo mekansko poglavlje. Poznato je da ovakvih slučajeva ima u Kur'anu.

وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا
حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كُرْهًا وَوَضَعَتْهُ كُرْهًا وَحَمْلُهُ وَفِصْلُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا
حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَبَلَغَ أَرْبَعِينَ سَنَةً قَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ
نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَصْلِحْ لِي
فِي ذُرِّيَّتِي إِنِّي تُبِّتُ إِلَيْكَ وَإِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿١٥﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ نَنْتَقِبُ
عَنْهُمْ أَحْسَنَ مَاعَمَلُوا وَنَتَّجُوا زَعْنَ سَيِّئَاتِهِمْ فِي أَصْحَابِ الْجَنَّةِ
وَعَدَّ الصَّدَقَ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ ﴿١٦﴾

"A čovjeka smo zadužili da roditeljima svojim čini dobro; majka ga njegovu tegobno nosi i tegobno ga rađa! A njegovo nošenje i dojenje trideset je mjeseci. Pa kad zrelost svoju dostigne i kad dostigne četrdeset godina, on rekne: 'Gospodaru moj, uputi me da Ti zahvalim na Tvojim blagodatima, koju si darovao meni i mojim roditeljima, i da dobro radim s kojim si zadovoljan Ti, i potomstvo moje Ti učini dobrim! Ja se Tebi, doista, kajem, i ja sam musliman (predan Tebi).'" /15/ "To su oni od kojih ćemo Mi dobra djela koja su radili primiti, a preko ružnih postupaka njihovih prijeci; od stanovnika Dženneta će oni biti, istinito obećanje, koje im je dano, Mi ćemo ispuniti." /16/

U naprijed navedenim ajetima ove sure, Allah Uzvišeni spominje tevhid - ispravno vjerovanje, i ihlas - istinsko robovanje samo Njemu, da bi odmah iza toga vezivao oporuku o roditeljima. Spominjanje ova dva dijela u istom slijedu u Kur'anu se opetuje na više mjesta:

"Gospodar tvoj zapovijeda da se samo Njemu pokoravate, i da roditeljima dobročinstvo činite." /17:23/ Tako Allah Uzvišeni i ovdje kaže:

"Čovjeka smo zadužili da roditeljima svojim čini dobro", tj. naredili smo mu dobročinstvo i nježnost prema njima.

"...majka ga njegovu tegobno nosi", tj. radi njega, za vrijeme trudnoće, trpi teškoće, i umor, kao i osjećaj prohtjeva za jelima, neugodnosti, teret, malaksalost, i slične popratne pojave trudnoće... **"i tegobno ga rađa",** tj. uz teške porođajne bolove.

"A njegovo nošenje i dojenje trideset je mjeseci." Alija, r.a., ovim je ajetom i ajetom poglavlja Lukman:

"A njegovo je dojenje u toku dvije godine" /31:14/, kao i riječima Uzvišenog:

"Majke neka doje djecu svoju pune dvije godine, onima koji žele da dojenje potpuno bude" /2:233/, dokazao da je najmanje vrijeme trudnoće šest mjeseci. Ovo je potpuno ispravan i jak

zaključak, u čemu je Aliju, r.a., podržao Osman, r.a., te određena skupina ashaba, r.a. Kaže Muhammed ibn Ishak ibn Jesar, prenoseći od Ma'mera ibn Abdullaha el-Džuhenija, da je rekao: "Oženio se jedan čovjek od nas ženom iz porodice Džuhejna, koja mu rodi dijete kad su u braku navršili tačno šest mjeseci. Muž se uputi Osmanu, r.a., i to mu saopći. Osman naredi da se žena dovede. Kad se porodilja poče spremati, sestra joj zaplaka, a ona je upita: 'Zašto plačeš? Tako mi Allaha, niko od Allahovih stvorenja osim njega nije se sastao sa mnom, pa nek Uzvišeni Allah presudi sa mnom kako On hoće.' Pošto je dovedoše Osmanu, r.a., on naredi da je kamenuju. Kad to ču Alija, r.a., dođe Osmanu te reče: 'Šta to radiš?' 'Rodila je nakon šest mjeseci braka, a zar je to moguće?', reče Osman. Alija, r.a., tad ga upita: 'Zar ne učiš Kur'an?' A on odgovori: 'Učim, svakako.' Na to Alija reče: 'Zar nisi čuo da Allah Uzvišeni kaže:

'A njegovo nošenje i dojenje trideset je mjeseci /46:15/, i kaže:

'Pune dvije godine' /2:233/. Tako nalazimo da je za vrijeme trudnoće ostalo samo šest mjeseci. "Tada Osman, r.a., reče: 'Nisam bio tako oštrouman, dovedite mi tu ženu.' Kad su joj prišli, presuda je bila izvršena, a Ma'amer kaže: 'Tako mi Allaha, ni vrana vrani, ni jaje jajetu, ne liči više jedno drugom, kao što je ovo dijete ličilo svome ocu.' Kad otac dijete vidje rekao je: 'Tako mi Allaha, ne sumnjam da je ovo moj sin.'" Prenosilac kaže da je Allah stavio ovog čovjeka na velike muke, tako što je zadobio otvorenu ranu na licu koja ga je patila i morila, dok nije umro. Ovo prenosi Ibn Ebi-Hatim. Kaže ibn Ebi-Hatim, prenoseći od Ibn-Abbasa, r.a., da je rekao: "Ako žena rodi nakon devet mjeseci trudnoće, da bi upotpunila dojenje, dovoljno je da doji dijete dvadeset i jedan mjesec. Ako rodi sa sedam mjeseci, za potpuno dojenje potrebno je dvadeset i tri mjeseca. A ako rodi dijete nakon šest mjeseci trudnoće, dojit će ga dvije pune godine. Jer, Allah Uzvišeni veli:

"A njegovo nošenje i dojenje trideset je mjeseci. Pa kad zrelost svoju dostigne", tj. kad osnaži, momak, te zreo čovjek postane, **"i kad dostigne četrdeset godina",** tj. njegov razum dostigne kulminaciju i upotpuni shvatanja.

Prenosi El-hafiz Ebu-Ja'la el-Mevsili od Osmana, r.a., koji prenosi od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao: /132/ "Kada iskreni rob, musliman, doživi četrdeset godina, Allah mu olakša obračun. Kad doživi šezdeset godina, Allah mu Uzvišeni dadne (opskrbi ga) da se stalno obraća Njemu. Kad doživi sedamdeset godina, zavole ga stanovnici neba. Kad doživi osamdesetu godinu, Uzvišeni Allah učvrsti njegova dobra, a pobriše ružna djela. Kad doživi devedesetu godinu, oprost mu Allah sve što je prošlo od njegovih grijeha i ono što predstoji, opskrbi ga zagovorništvom za članove svoje porodice, a na nebesima napiše: "Sluga (zarobljenik) Allahov, na Zemlji Njegovoj." **"...on**

rekne: 'Gospodaru moj, uputi me'", tj. nadahni me,

"da ti zahvalim na Tvojim blagodati, a koju si darovao meni i roditeljima mojim, i da dobro radim, kojim si zadovoljan Ti", tj. u budućnosti.²

"I potomstvo moje Ti učini dobrim!", tj. djecu koju i njihov porod,

"Ja se Tebi, doista, kajem, i ja sam musliman (predan Tebi)." Ovo je uputa svakom ko dospije u dob od četrdeset godina, da obnovi tevbu Uzvišenom Allahu i da se pravim putem čvrsto opredijeli. Zatim Allah Uzvišeni veli:

"To su oni od kojih ćemo Mi dobra djela koja su radili primiti, a preko ružnih postupaka njihovih prijeci, od stanovnika Dženneta će oni biti", tj. to su oni opisani kao što smo i naveli; koji se Allahu kaju i Njemu se obraćaju svjesni svojih propusta, kajuci se i tražeći oprost. To su oni od kojih ćemo primiti najljepše što radiše, a preko ružnih postupaka prijeci. Bit će im oprošteno puno toga što zgriješise, a primljeno od njih i malo dobra što ga uradiše. Ući će sa skupinom koja u Džennet bude ulazila, kao što je i obećao Allah za one koji se kaju: **"Istinito ćemo im obećanje koje im je dano ispuniti."** Prenosi Ibn-Džerir od Ibn-Abbasa, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., prenoseći od meleka Džebraila, a.s., rekao: /133/ "Doći će se sa dobrim i lošim djelima, te će se jedna s drugima poravnati. Kod koga bar jedno dobro djelo pretegne, Allah će ga Uzvišeni uvesti u prostranstva Dženneta."

وَالَّذِي قَالَ لَوْلِدَيْهِ إِنِّي لَأَكْفَرُ

أَتَدْرَأْنِي أَنْ أَخْرَجَ وَقَدْ خَلَّيْتُ الْقُرُونُ مِنْ قَبْلِي وَهُمَا يَسْتَفْتِيَانِ اللَّهَ

وَيْلَكَ ءِءِ مِنْ إِنْ وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا فَيَقُولُ مَا هَذَا إِلَّا أَسْطِيرُ الْأُولِينَ ﴿٧﴾

أُولَئِكَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فِي أُمِّ قَدْ خَلَّتْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ آجِنٍ

² Neće Allah primiti djelo, niti će biti s njim zadovoljan, osim ako je urađeno iskreno u ime Njega, skladno Njegovim propisima. Prema tome, ako neko djelo bude učinjeno radi ljudskog zadovoljstva, i ako je u svojoj osnovi dobro, neće ga Allah primiti, niti s njim biti zadovoljan. Ponekad neko radi neko djelo kojim iskreno želi Allahovo zadovoljstvo, međutim, ono je u osnovi novotarija i nije u skladu s Allahovim propisima, njega, također Allah, neće primiti, niti sa njim biti zadovoljan. Ali ako bude iskreno, radi Allaha Uzvišenog i Njegove počasti, te u skladu s Njegovom Knjigom i sunnetom Njegova Poslanika, s.a.v.s., tek tad je to pravi dobri posao koji Allah prima, kojim je zadovoljan i kojeg će nagraditi višestruko uz Svoje počasti. Ako se ustraje u ovom poslu, upotpuni se zahvala na blagodatima. Potpuna je zahvala, dakle, pokornost Allahu u onome što je naredio: "Ti idi pravim putem kao što ti je naređeno." /11:112/ Allahu naš, udalji nas od posla s kojim nisi zadovoljan i učvrsti nas na Pravom putu.

وَالْإِنْسِ إِنَّهُمْ كَانُوا خَسِرِينَ ﴿١٨﴾ وَكُلِّدِرَجَاتٍ مَّا عَمَلُوا وَلِيُؤْفِقَهُمْ
أَعْمَالَهُمْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿١٩﴾ وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى الْأَشْكَارِ
أَذْهَبَتْمْ طَيْبَاتُكُمْ فِي حَيَاتِكُمْ الدُّنْيَا وَأَسْتَمْتُمْ بِهَا كَالْيَوْمِ تَحْزُونَ
عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَإِذَا كُنتُمْ
تَفْسُقُونَ ﴿٢٠﴾

"A onaj koji roditeljima svojim kaže: 'Uh vama, što mi prijetite da ću biti oživljen kad su prije mene toliki narodi nestali!' A njih dvoje Allahu zapomažuci zbore: 'Teško tebi, vjeruj! Allahovo obećanje doista je istina!' A on odgovara: 'To su izmišljotine naroda drevnih!'" /17/ "To su oni nad kojima treba da se ispuni Riječ rečena o ummetima: džinovima i ljudima koji su prije njih bili i nestali, oni su, zaista, gubitnici." /18/ "Za sve će biti posebni stepeni, prema tome kako su radili; da ih nagradi ili kazni za djela njihova, nepravda im se neće učiniti." /19/ "A na Dan kad budu oni koji nisu vjerovali Vatri izloženi, reći će se: 'Vi ste u svom životu na Zemlji sve svoje naslade iskoristili i u njima uživali, a danas sramnom patnjom bit ćete kažnjeni zato što ste se na Zemlji, bez ikakva osnova, oholo ponašali i što ste griješili.'" /20/

Allah Uzvišeni kaže: **"A onaj koji roditeljima svojim kaže: 'Uh.'" Nakon što Uzvišeni Allah spominje stanje onih što čine dovu za svoje roditelje i što im čine dobročinstvo, te šta će kod Allaha zbog toga imati kao nagradu i spas, nastavlja govor o stanju nesretnika što su roditeljima svojim bili neposlušni. Ovaj ajet odnosi se na svakog koji svojim roditeljima bude ovako odgovarao. Nema nikakvog osnova za tvrdnju da se odnosi na jednog od sinova Ebu-Bekra es-Sidika. Sve su izjave po tom osnovu nepouzdanе. Odnosi se na svakog ko svojim roditeljima nije pokoran i koji istinu smatra lažima. Sahih predanjem koje u svom rivajetu prenose El-Buhari, En-Nesai i Ibn Ebi-Hatim, skidaju se sve potvore sa Abdur-Rahmana ibn Ebi-Bekra. Ovo smo napomenuli da bi otklonili svaku smutnju s tim u vezi. Allah Uzvišeni kaže: **"što mi prijetite da ću biti oživljen"**, tj. oživljen poslije smrti...!**

"kad su prije mene toliki narodi bili i nestali", tj. prošlo je mnogo naroda, a niko od njih nije se vratio da o tome nešto kaže, **"A njih dvoje Allahu zapomažuci zbore"**, tj. mole Allaha za svoje dijete da ga uputi i djetetu govore: **"teško tebi, vjeruj! Allahovo obećanje doista je istina!"** A Allah Uzvišeni veli:

"To su oni nad kojima treba da se ispuni Riječ rečena o ummetima, džinima i ljudima koji su prije njih bili i nestali, jer - oni su, zaista, gubitnici." Oni su se pridružili skupini njima sličnih, po postupcima istim, nevjernicima koji će izgubiti (upropastiti) sebe i svoju porodicu na Sudnjem danu. Ovaj ajet potkrepljuje tvrdnju što smo je naveli da se riječi Uzvišenog:

"A onaj koji roditeljima svojim kaže: "Uh", imaju shvatiti općenito, odnose se na svakog ko je roditeljima nepokoran i niječe istinu. Allah Uzvišeni dalje kaže: "za sve će biti posebni stepeni, prema tome kako su radili", tj. svako će dobiti kaznu prema težini grijeha,

"da ih nagradi ili kazni za djela njihova, nepravda im se neće učiniti", tj. neće nepravdno biti osuđeni ni koliko teži i jedan trun ili još manje. A Allah Uzvišeni kaže:

"A na Dan kad budu oni koji nisu vjerovali Vatri izloženi, reći će se: 'Vi ste u svom životu na Zemlji sve svoje naslade iskoristili.'" To će im biti rečeno riječima prkosa i prijetnje,

"a danas sramnom patnjom bit ćete kažnjeni zato što ste se na Zemlji, bez ikakva razloga, oholo ponašali i što ste grijeshili." Allah ih je kaznio onim što odgovara njihovim postupcima. Kao što su oni sebe odvrćali i iz oholosti nisu htjeli Istinu slijediti, već se odavali zabludi i grijehenju, tako ih sad Allah Uzvišeni sramnom patnjom kažnjava; u zaborav su bačeni, potpuno poniženi i bolnim patnjama izloženi. Ove su patnje stepenovane prema težini, jadu i žalosti. Neka Uzvišeni Allah nas i vjernike Allahove udalji od toga.

* وَأَذْكُرْ أَخَاعَادٍ إِذْ أَنْذَرَ قَوْمَهُ بِالْأَحْقَافِ وَقَدْ خَلَّتِ
النُّذُرُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمَنْ خَلْفَهُ أَلَّا نَعْبُدُ إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْهِمْ
عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٦﴾ قَالُوا أَجِئْتَنَا لِنَنْحُرَكُنَا وَإِنَّا لَنَاقِلُونَ بِمَا
تَعْدُوا نَأْنِ كُنْتُمْ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿١٧﴾ قَالَ إِنَّمَا أَعِندَ اللَّهِ وَأُبَلِّغُكُمْ
مَا أُرْسِلْتُ بِهِ وَلَكِنِّي أَرَأَيْتُمْ قَوْمًا يَنْجُوهُونَ ﴿١٨﴾ فَلَمَّا رَأَوْهُ عَارِضًا
مُسْتَقْبِلَ أَوْدِيَّتِهِمْ قَالُوا هَذَا عَارِضٌ مُطْرٌ نَأْنِ بَلْ هُوَ مَا اسْتَنْجَلْتُمْ بِهِ
رِيحٌ فِيهَا عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٩﴾ نَذَرْنَا كُلَّ شَيْءٍ بِأَمْرِ رَبِّهَا فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ
إِنَّمَا مَسَكُنُكُمْ ذَلِكَ لَنُنْزِلَنَّ الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿٢٠﴾

"I spomeni brata Adovog, kad je narod svoj u Ahkafu opominjao - a bilo je i prije njega i poslije njega opominjatelj: ne obožavajte nikoga osim Allaha! Ja se bojim za vas kazne na Velikom danu!" /21/ "Oni su odgovarali: 'Zar si nama došao da nas od božanstava naših odvratiš? Pa daj nam ono čime nam

prijetiš, ako istinu govoriš!'" /22/ "On reče: 'Znanje o tome u Allaha je! A ja vam dostavljam ono s čime sam poslan, ali ja, doista, vidim da ste vi narod u neznanju ogrezao.'" /23/ " Pa kad su je vidjeli u vidu oblaka na obzorju, koji se prema dolinama njihovim kretao, povikaše: 'Ovaj nam oblak kišu donosi!' - Ne, to je ono što ste požurivali: vjetar koji vam bolnu patnju nosi", /24/ "koji, odredbom Gospodara svoga, sve ruši. I ujutro su se vidjele samo nastambe njihove; tako Mi kažnjavamo narod zločinački." /25/

Uzvišeni Allah tješeci Svoga vjerovjesnika, s.a.v.s., raskrinkava sve laži njegovog naroda, na njega izrečene i kaže: **"i spomeni brata Adovog."** To je Hud, a.s., kojeg je Allah poslao davnom narodu Ad, koji su nastanjivali predjele Ahkaf. To su pjeskovita brda Hadrameta, što se uzdižu pored morske obale. Allah Uzvišeni kaže:

"a bilo je i prije njega i poslije njega opominjatelja", tj. slati su Allahovi poslanici narodima naselja što su okruživala Ad. Oni su donosili objave i opominjali ljude:

"Ne obožavajte nikoga osim Allaha! Ja se bojim za vas kazne na Velikom danu!" Ovo su bile riječi Huda, a.s.; narod mu je njegov odgovarao: **"Zar si nama došao da nas od božanstava naših odvratiš",** tj. glagol znači, tj. da nas spriječiš i odvratiš:

"Neka se, eto, ostvare prijetnje tvoje, ako istinu govoriš!" Požurivali su Allahovu kaznu i Njegovu srdžbu, uvjereni da ih to ne može snaći. Kao što Allah Uzvišeni kaže:

"Požuruju ga oni koji u nj ne vjeruju." /42:18/ "On reče: 'Znanje (o tome) u Allaha je!'", tj. On je o vama najbolje obaviješten, te zna da li zaslužujete da sa kaznom požuri. A ja samo dostavljam ono s čime sam poslan,

"ali ja doista vidim da ste vi narod u neznanju ogrezao", tj. ne razumijete i ne shvatate. Allah Uzvišeni kaže:

"Pa kad su je vidjeli na obzorju u vidu oblaka koji se prema dolinama njihovim kretao", tj. kad vidješe kaznu kako im se približava, pomisliše da je to povjetarac kao prethodnica kiše, te se obradovaše. A vladala je suša, te im je kiša bila itekako potrebna. Allah Uzvišeni kaže:

"ne, to je ono što ste požurivali, vjetar koji vam bolnu patnju nosi", tj. to je ona kazna o kojoj rekoste: 'Pa daj ono čime nam prijetiš, ako istinu govoriš!'" **"...ruši",** tj. uništava **"sve",** sve u njihovom naselju

"odredbom Gospodara svoga", tj. dopuštenjem Njegovim, kao što Uzvišeni kaže:

"pored čega god je prošao, ništa nije poštedio, sve je u gnjilež pretvorio" /51:42/, tj. sve odjednom posta truhlo. Zato Uzvišeni kaže:

"I ujutro su se vidjele samo nastambe njihove", tj. nestadoše do zadnjeg,

"tako Mi kažnjavamo narod zločinački", tj. ovo je presuda Naša bila nad onima koji u laž ugoniše Naše poslanike i radiše suprotno Našim naredbama. Prenosi Imam Ahmed od Aiša, r.a., da je rekla: /134/ "Nikad nisam vidjela Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da se smijao do te mjere da bi otvarao usta kako bi mu se vidjela resica na ždrijelu. On bi se uvijek smiješio." Te dalje veli: "A kada bi Allahov Poslanik, s.a.v.s., primijetio oblake ili vjetar, to bi mu se odražavalo na njegovom licu." Upitala ga je: "O Allahov Poslanice, zaista se ljudi obraduju kad vide oblake na nebu, jer očekuju da donesu kišu, a zapazila sam da ti se lice namršti kad god primijetiš oblak?" Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori: "O Aiša, ko mi jamči da u oblaku nije kazna. Jedan cijeli narod je kažnjen vjetrom. Primijetili su kaznu kako im se približava, ali su rekli: 'Ovaj nam oblak donosi kišu!'" Prenosi Muslim u svom Sahihu od Aiše, r.a., da je rekla: /135/ "Kada bi zapuhao jaki vjetar Allahov Poslanik, s.a.v.s., učio bi dovu: 'Allahu moj, podari mi dobrotu njegovu, dobro što je u njemu i dobro u onome što sa njim šalješ. A zaštititi me od zla njegovog, zla što je u njemu i zla u onome što sa njim šalješ.'" Ona dalje kaže, r.a.: "Kada bi se naoblačilo nebo, promijenio bi boju lica, izlazio bi i ulazio, te odlazio i dolazio. A kad kiša padne, razveselio bi se. Primijetivši te njegove postupke, upitala ga je Aiša, r.a., o tome, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori joj: 'O Aiša, možda je to ono o čemu je govorio narod Ad.'"

"Pa kad su je vidjeli na obzorju u vidu oblaka, koji se prema dolinama njihovim kretao, povikaše: ovaj nam oblak kišu donosi!" O tome kako je stradao narod Ad bilo je govora u prethodnim poglavljima El-Earaf i Hud.

وَلَقَدْ مَكَّنَّا لَهُمْ فِيهَا
 إِنْ مَكَّنَّا فِيهِ وَجَعَلْنَا لَهُمْ سَمْعًا وَأَبْصَارًا وَأَفْعَادًا فَمَا أَغْنَىٰ
 عَنْهُمْ سَمْعُهُمْ وَلَا أَبْصَارُهُمْ وَلَا أَفْعَادُهُمْ مِنْ شَيْءٍ إِذْ كَانُوا
 بِحُجُودٍ بَيِّنَاتٍ لِلَّهِ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿١٦﴾
 وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا مَا حَوْلَكُمْ مِنَ الْقُرَىٰ وَصَرَفْنَا الْآيَاتِ لَعَلَّهُمْ
 يَرْجِعُونَ ﴿١٧﴾ فَلَوْلَا نَصْرُهُمُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ قُبُلَاءَ آلِهَةٍ
 بَلَّضُوا عَنْهُمْ وَذَلِكَ إِفْكُهُمْ وَمَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿١٨﴾

"Njima smo dali mogućnosti koje vama nismo dali: i sluh i vid i razum smo im dali, ali im ni sluh njihov ni vid njihov ni razum njihov nisu ni od kakve koristi bili, jer su Allahove znake poricali - i sa svih strana okružilo ih je ono čemu su se ismijavali."/26/ "A naselja oko vas smo uništili, i objasnili smo im bili na razne

načine dokaze, ne bi li se pokajali."/27/ "A zašto im nisu pomogli oni koje su, pored Allaha, prihvatili da im budu posrednici i bogovi? Ali, njih nije bilo. A to je bila njihova laž i ono što su izmišljali."/28/

Uzvišeni Allah kaže kako je nekim prošlim narodima, koji su bili na ovom svijetu, dao velike mogućnosti; u imecima i potomstvu, te ih je opskrbio bogatstvima većim nego što ih je vama dao. Čak vi se sa njima ni izbliza ne možete porediti:

"I sluh i vid i razum smo im dali, ali im ni sluh njihov ni vid njihov ni razum njihov nisu ni od kakve koristi bili, jer su Allahove dokaze poricali - i sa svih strana ih je okružilo ono čemu su se ismijavali", tj. postadoše okruženi onom istom kaznom koju su poricali i za koju misliše da ih nikad neće snaći. Ovo je upozorenje mušricima, njima se Kur'an i obraća ovim govorom; ako se budu ponašali kao ti prošli narodi, snaći će ih ono što je i njih snašlo - patnja na oba svijeta.

Allah Uzvišeni kaže: **"A naselja oko vas smo uništili"**, tj. - o stanovnici Meke, uništeni su narodi koji su u laž utjerivali poslanike, a koji su graničili s vama sa svih strana. Kao što su: Ad na brdima Ahkaf u području Hadrameta, Semud, koji se prostirao od njih do Šama, narod Sebe u Jemenu, Medjen na njihovom putu prema Gazi, zatim Lutov narod, koji je nastanjivao područja oko jezera pored koga su vodili njihovi putevi. Allah Uzvišeni veli: **"i objasnili smo im bili na razne načine dokaze"**, tj. pojasnili smo ih,

"ne bi li se pokajali. A zašto im nisu pomogli oni koje su, pored Allaha, prihvatili da im budu posrednici i bogovi?" Dakle, jesu li im pomogli kad su njihovu pomoć najviše trebali?

"...ali, njih nije bilo", tj. otišli su od njih kad su ih najviše trebali,

"A to je bila njihova laž."

"I ono što su izmišljali", zato što su ih smatrali božanstvima. Izgubiše svako povjerenje u svoja božanstva i vidješe da su na velikom gubitku, zato što se u njih uzdaše, a Allah najbolje zna.

وَأَذْصَرَفْنَا
إِلَيْكَ نَفْسًا مِّنَ الْجِنِّ يَتَّبِعُونَ الْقُرْآنَ فَلَا تَحْضُرُهُمْ قُلُوبٌ وَهِيَ أَصْحَابُ
فَلَا تَقْضَىٰ وَلَا إِلَىٰ قَوْمِهِمْ مُّنْذِرِينَ ﴿٢٤﴾ قَالُوا يَا قَوْمَنَا إِنَّا سَمِعْنَا
كِتَابًا أَنْزَلَ مِن بَعْدِ مُوسَىٰ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ هَدَىٰ إِلَى الْخَيْرِ
وَأَلَّ طَرِيقَ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٢٥﴾ يَا قَوْمَنَا أَجِيبُوا دَاعِيَ اللَّهِ وَآمِنُوا بِرَسُولِهِ غَيْرَ لَكُمْ
مِّنْ دُونِكُمْ وَلَوْ كُنتُمْ كَاذِبِينَ ﴿٢٦﴾ وَمَنْ لَّا يُجِبْ دَاعِيَ اللَّهِ فَلَيْسَ
بِمُعْجِزٍ فِي الْأَرْضِ وَلَيْسَ لَهُ مِن دُونِهِ أَوْلِيَاءُ أُولَٰئِكَ فِي ضَلَالٍ
مُّبِينٍ ﴿٢٧﴾

"Kada ti poslasmo nekoliko džinova da Kur'an slušaju, kada dođoše da ga čuju, oni rekoše: 'Šutite i slušajte!' A kad se završi, vratite se narodu svome da opominju." /29/ "O narode naš' - govorili su - 'mi smo slušali Knjigu koja se poslije Musaa objavljuje, koja potvrđuje da su istinite i one prije nje, i koja ka Istini na Pravi put upućuje.'" /30/ "O narode naš, odazovite se Allahovu glasniku i vjerujte u Allaha, On će vam neke grijehе vaše oprostiti i od patnje vas neizdržive zaštititi!" /31/ "A oni koji se ne odazovu Allahovu glasniku, takvi Mu na Zemlji neće umaći i mimo Njega neće zaštitnika naći. Oni su u velikoj zabludi." /32/

Prenosi imam Ahmed od Ez-Zubeira: /136/:

"Kada ti poslasmo nekoliko džinova da Kur'an slušaju", da je rekao da se desilo u mjestu Nahla, kad je Allahov Poslanik, s.a.v.s., klanjao zadnji noćni namaz (sabah). **"Oni su se u gomilama oko njega tiskati stali."** Sufjan veli: "Lijepili su se jedan uz drugoga i bili poput vune isprepletane." Prenosi poznati imam Imam Ebu-Bekr el-Bejheki u svome djelu "Delailul-Nubuwwa" od Ibn-Abbasa, r.a., da je rekao: /137/ "Nije Allahov Poslanik, s.a.v.s., učio pred džinima, niti ih je vidio. Upustio se Allahov Poslanik, s.a.v.s., sa skupinom ashaba prema trgu Ukkaz. Tada se dogodilo da je postavljena prepreka između šejtana i vijesti koje se očituju na nebesima. Šejtani bijahu gađani svjetlicama, te se povratili narodu svome. A narod ih upita: "Šta se dogodilo?" Odgovoriše: "Postavljena je prepreka između nas i vijesti na nebesima, i gađani smo svjetlicama." Rekoše: "To što ste spriječeni da slušate vjesti sa nebesa znači da se nešto krupno dogodilo, razidite se prema istoku i zapadu Zemlje, i potražite šta je to što se ispriječilo između vas i nebesa." Razidoše se i počеше pretraživati zemaljski istok i zapad sa namjerom da nađu prepreku koja onemogućava slušanje vijesti sa neba. Tako se uputila grupa prema Tihamu i dospjela do Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji je na putu prema pijaci Ukkaz u

dolini Nahla klanjao sabah sa svojim ashabima. Kad čuše kako se Kur'an uči, osluhnuše bolje i rekoše: "Tako nam Allaha, evo šta je prepreka između nas i vijesti sa neba." Poslije toga društvo džinova vratilo se svome narodu

"i reklo: 'Mi smo, doista, slušali Kur'an, koji izaziva divljenje, koji na Pravi put upućuje, i Mi smo u nj povjerovali i više nikoga nećemo Gospodaru našem ravnim smatrati.'" /72:2,3/ Potom je Allah Uzvišeni objavio Svome Vjerovjesniku, s.a.v.s.:

"Reci: Meni je objavljeno da je nekoliko džina prisluškivalo" /72:1/, i bi mu objavljen govor džina. Prenosi El-Buhari od Museddeda sličnim rivajetom, Muslim prenosi od Šejbana ibn Feruha od Ebu-Avane, Et-Tirmizi i En-Nesai prenose u poglavlju Et-Tefsir od Ebu-Avane. Prenosi Ebu-Bekr ibn Ebi-Šejbe od Abdullaha ibn Mesuda, r.a., da je rekao: /138/ "Pristupili su Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., dok je učio Kur'an u dolini Nahla. Kad su ga čuli, rekoše: 'Šutite!' Bilo ih je devet, a jedan se zvao Zevbe'a. Potom je Uzvišeni Allah objavio:

"Kada ti poslasmo nekoliko džina da Kur'an slušaju, kad dođoše da ga čuju, oni rekoše: 'Šutite i slušajte.' A kad se završi, vratite se narodu svome da opominju - sve do riječi: ...velikoj zabludi." /46:29,32/ Ovo predanje, zajedno sa rivajetom Ibn-Abbasa, r.a., ukazuje da Allahov Poslanik, s.a.v.s., ovoga puta nije osjetio prisustvo džina. Oni su slušali Poslanikovo, s.a.v.s., učenje, a potom se vratili svome narodu. Nakon toga su slali izaslanike ispred njihovih naroda u više navrata. O ovome će biti ponovno riječi kad bude za to bila prilika. Hafiz El-Bejheki kaže: "Ovo o čemu govori Ibn-Abbas, r.a., odnosi se na prvi slučaj kad su džini slušali Poslanikovo, s.a.v.s., učenje Kur'ana, kad su prvi put saznali da je on Allahov Poslanik. Tada Vjerovjesnik nije učio Kur'an njima, niti ih je vidio. Poslije toga došao je izaslanik džina, te je Allahov Poslanik, s.a.v.s., imao poseban susret sa džinima, učio ih je Kur'anu i pozivao Allahu Uzvišenom, kao što to prenosi Abdullah ibn Mes'ud, r.a.

Prenosi Imam Ahmed od Alkame, koji kaže: /139/ "Pitao sam Abdullaha ibn Mes'uda, r.a.: 'Je li neko od vas bio u društvu sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., one noći kad je imao sastanak sa džinima?' A on odgovori: 'Nije niko od nas bio u društvu sa njim, međutim, znali smo da te noći nije bio u Meki, te smo se pitali da ga neko nije ubio, gdje li se skriva, šta je sa njim?...! Te kaže: 'Bili smo se uplašili i cijelu noć u teškim brigama proveli. Kad se približilo jutro', ili je rekao: 'u svitanje, odjednom primijetismo kako nam se približava iz pravca Hire.' Rekli smo: 'O Allahov Poslanice!' Te mu spomenuše stanje koje ih je bilo snašlo u njegovoj odsutnosti, a on reče: 'Došao mi je izaslanik džina, te sam im otišao i učio Kur'an.' Zatim je krenuo i pokazao nam njihove tragove i ostatke vatre. Dalje kaže - da je Eš-Sa'bi rekao: 'Tražili su od

njega hranu! A Amir kaže: 'Tražili su od njega hranu u Meki'; radilo se o džinima Arapskog poluotoka. Zatim je rekao Allahov Poslanik: 'Svaka kost, kost nad kojom je spomenuto Allahovo ime, koja vam dođe do ruke, najbogatija je mesom, a svaki brabonjak ili balega ostatak su hrane vaših životinja.' A potom reče: 'Nemojte se time čistiti poslije nužde, jer to je hrana vaše braće džina.'" Prenosi Muslim u Sahihu.

U drugoj se varijanti kazivanja o ovom događaju kaže da je Ibn-Mes'ud bio zajedno sa Božijim Poslanikom, s.a.v.s., u noći kad se susreo sa džinima. Prenosi Ibn-Džerir, Allah mu se smilovao, od Ebu-Osmama ibn Šejba el-Hazajija, koji je bio iz Šama, da je rekao: "Uistinu je Abdullah ibn Mes'ud rekao: - Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s., svojim ashabima dok je bio u Meki: /140/ 'Ako neko od nas želi da večeras prisustvovati susretu sa džinima neka to učini.' "Niko od ashaba osim mene nije bio prisutan. Uputili smo se dok nismo stigli na kraj Meke, Allahov Poslanik nogom je povukao liniju po zemlji i naredio mi da sjednem na nju. On se još udaljio i stao, počeo učiti Kur'an. Okružile su ga brojne siluete, tako da ga uskoro nisam mogao vidjeti niti čuti njegov glas. Poslije se počеше razilaziti, kao što se oblaci kidaju, dok ne osta tek mala skupina. Sve je bilo završeno u svanuće. Tada se Božiji Poslanik, s.a.v.s., malo udalji da izvrši nuždu, a onda dođe i reče mi: 'Šta je sa skupinom džina?' Ja rekoh: 'Ovo su oni, o Allahov Poslanice!', a on im dade kosti i balegu kao hranu. Potom je zabranio da se čisti hranom džina." (Iz navedenih hadisa da se razumjeti da je skupina džina slušala Allahova Poslanika, s.a.v.s., u prilici kad on to nije znao. Zatim ga je Uzvišeni Allah obavijestio o tome. Potom se razjašnjava hadisom, koji prenosi Alkama, te hadisom Osmana ibn Šejbe el-Hazaia, a oba ova hadisa prenosi Ibn-Mes'ud, da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., išao džinima s jasnom namjerom; učio im Kur'an i pozivao ih u vjeru Uzvišenog Allaha. Ibn-Mesud je bio sa njim, ali ga je ostavio podalje od sebe da sjedi iza linije koju je povukao, s.a.v.s., i naredio mu da je ne smije prijeći. Bilo je to iz bojazni da ga džini ne spopadnu. Ovo je bilo u Meki, a što se tiče susreta u dolini Nahla, to su bili džini Nineve. A džini sa kojima se susreo u dijelu Meke zvanom El-Hadžun, to su džini Nesibejn. Dakle, rivajet od Ibn-Abbasa koji niječe susret, s.a.v.s., sa džinima, govori da su se džini sakupili u njegovoj blizini i slušali učenje Kur'ana, a da Poslanik, s.a.v.s., to nije znao. Od njega, s.a.v.s., također se navodi da se sastao sa njima, kao što to od njega i prenosi Ibn-Džerir.

U povodu ajeta sure "El-Džinn":

"kada ti poslasmo nekoliko džina", kako kaže: "Bilo ih je sedam članova Nasibejn. Allahov Poslanik, s.a.v.s., imenovao ih je izaslanicima u njihovom narodu. Ovo upućuje na to da Ibn-Abbas, r.a., prenosi dva kazivanja; negacije i potvrde. Postoji mimoilaženje o broju džina u izaslanstvu koje je došlo Allahovom Poslaniku, s.a.v.s. U dolini Nahla bilo ih je ukupno devet, drugi kažu petnaest, treći - bilo ih je tri

stotine, dok neki kažu bilo ih je dvanaest hiljada. Ova razlika u broju upućuje da se dolazak džina Poslaniku, s.a.v.s., u skupinama desio više puta. Također je skupina džina dolazila Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., u Medinu. Kao što se govor o tome prenosi od Ibn-Mes'uda i Ez-Zubejra ibn el-Avvama. Ali, u rivajetu Ibn-Mes'uda nalazi se prenosilac označen kao "medžhul" - nepoznat, a u rivajetu Ez-Zubejra ibn el-Avvama, čovjek po imenu Bekijje ibn el-Velid, označen kao "mudellis." Ovo nas je navelo na to da izvršimo selekciju hadisa. Izabrali smo navedene hadise iz kojih se može razumjeti ono što se htjelo reći, iz razloga što smo željeli sažeti govor, izbjegavajući onaj njegov dio čiji spomen nema veće bitnosti u navodima o džinima, koje je uvrstio Ibn-Kesir u svom Tefsiru, neka mu se Allah smiluje).³ Allah Uzvišeni veli:

"Kada ti poslasmo nekoliko džina", tj. skupina **"da Kur'an slušaju, kada dođoše da ga čuju, oni rekoše: 'Šutite i slušajte!'"** Ovo ukazuje na etiku njihovog ponašanja. Prenosi Hafiz el-Bejheki od Džabira ibn Abdullaha, r.a., da je rekao: /41/ "Učio je Allahov Poslanik, s.a.v.s., suru "Er-Rahman"; a kad je završio reče: 'Zašto ste zašutjeli? Džini imaju ljepše reakcije od vas. Svaki put kad sam im proučio ajet: **'pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?'** /55:13/, oni su rekli: 'Ne poričemo ni jednu blagodat ni dokaz; Gospodaru naš, neka je Tebi hvala.'" Prenosi El-Tirmizi.

Allah Uzvišeni veli:

"a kad se završi", poput govora Uzvišenog: **"a kad se namaz obavi"** /63:10/, tj. završi, **"vratite se narodu svome da opominju."** Da opominju na ono što od Kur'ana slušaše, iz usta Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Kao što Uzvišeni Allah veli:

"da se upute u vjerske nauke i neka opominju narod svoj kad mu se vrate da bi se Allaha pobojali" /9:122/. Ovaj se ajet uzima kao dokaz toga da kod džina postoje samo opominjači, dok nema poslanika - vjerovjesnika. Nema nikakve sumnje u to da Uzvišeni Allah nije slao poslanika džina. Kao što Allah Uzvišeni veli:

"A mi smo i prije tebe samo ljude slali, građane kojima smo objave objavljivali" /12:109/. A što se tiče Allahovih, dž.š., riječi:

"O skupino džina i ljudi, zar vam iz redova vas samih poslanici nisu dolazili" /6:130/, one se odnose na obje vrste, a osnova je na jednoj, a to je u ovom slučaju na ljudskoj vrsti, kao što Uzvišeni Allah kaže:

"iz njih se vadi biser i merdžan", tj. jednog od njih. Potom Uzvišeni Allah obrazlaže kako je slijedila opomena džina svome narodu i kaže:

"O narode naš" - govorili su - "mi smo slušali Knjigu koja se poslije Musaa objavljuje." Nisu spomenuli Isaa, a.s., zato što je Isau, a.s., objavljen

³ Sve što je navedeno između dvije zagrade moj je govor, a ne govor komentatora, neka mu se Uzvišeni Allah smiluje.

Indžil, u kojem su upute i mudrosti, i vrlo malo naredbi i zabrana, jer je on ustvari samo dopuna za propise Tevrata, odnosno, njegova je osnova Tevrat. Zato su džini rekli:

"Knjigu koja se poslije Musaa objavljuje."
"Koja potvrđuje da su istinite i one prije nje."
Znači, knjige koje su objavljene poslanicima prije Kur'ana. Allah Uzvišeni kaže: **"koja ka Istini upućuje"**, tj. u vjerovanju i vijestima, **"i na Pravi put"** u postupcima, jer Kur'an sadrži dvije stvari: vijesti i zahtjeve. Njegove su vijesti istina, a njegovo je traženje pravda. Allah Uzvišeni veli:

"riječ Gospodara tvoga vrhunac su istine i pravde" /6:115/, zato Allah Uzvišeni džinima dalje kaže:

"O narode naš, odazovite se Allahovu glasniku." Ovo je dio govora što su govorili izaslanici džina nakon susreta sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., iz kojih se jasno vidi da je Uzvišeni Allah poslao Muhammeda, s.a.v.s., kao Svoga poslanika džinima i ljudima. Dakle, Poslanik je i džine pozivao u Allahovu vjeru, učio im Kur'an poput sure "Er-Rahman." U toj se suri oslovljavaju dvije vrste Allahovih stvorenja - džini i ljudi. I jedni i drugi se zadužuju obavezama, i jednim se i drugim obećava nagrada, ali i prijeti kaznom. Stoga veli:

"Odazovite se Allahovu glasniku i vjerujte u njega." Potom Uzvišeni nastavlja:

"On će vam neke grijehove vaše oprostiti i vas od patnje neizdržive zaštititi." Ovim ajetom neki učenjaci dokazuju da vjernici džini neće ući u Džennet. I da je nagrada dobrim džinima to što će biti zaštićeni azaba Vatre na Sudnjem danu. Ovo je mišljenje podvrgnuto velikoj kritici. Tačno je da će vjernici džini, kao i vjernici ljudi, ući u Džennet. Ovo je stav velike skupine selefa - prvih učenjaka. Dokaz je za to:

"A za onoga koji se stajanja pred Gospodarom svojim bojao bit će dva perivoja - Dženneta - pa, koju blagodat Gospodara svoga poričete?!" /55:46-47/ Smilovao se Uzvišeni Allah ljudima i džinima da će i od jednih i od drugih, one koji dobro budu činili, nagraditi Džennetom. Ove su riječi džini sa zahvalnošću prihvatili i oduševili se više od ljudi, govoreći: "Ni jednu od Tvojih blagodati, Gospodaru naš mi ne nijećemo, i neka je Tebi hvala!" Da im ovakva nagrada ne odgovara, On im je ne bi ni garantirao. Pošto će njihovi nevjernici biti odgovarajućom kaznom Džehennema kažnjeni, stoga će prvenstveno njihovi vjernici biti pripadajućom nagradom Dženneta nagrađeni. To je odraz dobroćinstva. Ovakav stav potvrđuje većina kur'anskih ajeta, kao što je:

"Onima koji budu vjerovali i dobra djela činili - dženetske bašče će prebivalište biti." /18:107/ Govoreći o džinima Uzvišeni dalje veli: **"...a oni koji se ne odazovu Allahovu glasniku, takvi Mu na**

Zemlji neće moći umaći", jer je Allahova moć općenita, ona baš sve okružuje:

"i mimo Njega neće zaštitnika naći", tj. od Njega ih niko neće moći spasiti. **"Oni su u velikoj zabludi."** Ovaj je govor upozorenje i prijetnja, njima džini pozivaše svoj narod, budeći kod njih želju za dobrim ali i osjećaj straha od kazne za zlo. Veliki je broj njih upozorenje ispravno shvatio, te su dolazili Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., u velikim skupinama više puta, kao što je to naprijed i rečeno. Neka je hvala Allahu. Allah najbolje zna.

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَمْ يَكُنْ لِيُخَلِّفَهُنَّ بَقْدِرٍ عَلَىٰ أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتَىٰ بَلَىٰ إِنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٣٧﴾
يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَىٰ النَّارِ أَلَيْسَ هَذَا بِالْحَقِّ قَالُوا بَلَىٰ وَرَبِّنَا قَالُوا فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿١٣٨﴾ فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرْنَا لَوْلَا الْعَزْمُ مِنَ الرَّسُولِ وَلَا تَسْتَعْجِلْ لَهُمْ كَأَنَّهُمْ يَوْمَئِذٍ مَأْوَعِدُونَ لِمَا لَبَسُوا
إِلَّا سَاعَةً مِّن نَّهَارٍ بَلَّغْنَا فَمَلَّ يَهْلِكُ إِلَّا الْقَوْمَ الْفَاسِقُونَ ﴿١٣٩﴾

"Zar ne znaju da je Allah - Koji je nebesa i Zemlju stvorio i Koji nije, stvarajući ih, iznemogao - kadar oživiti mrtve? Jeste, On sve može."/33/ "A na Dan kad oni, koji nisu vjerovali, Vatri budu izloženi: 'Zar ovo nije istina?' , odgovorit će: 'Jest, Gospodara nam našeg!' 'E pa iskusite patnju' - reci će On - 'Jer ste stalno poricali.'"/34/ "Ti izdrži kao što su izdržali odlučni poslanici i ne traži da im kazna što prije dođe! A onoga Dana kada dožive ono čime se prijeti, učinit će im se da su ostali samo jedan časak dana. Ovo je obznan! A zar će ko drugi biti uništen do narod grješnički!"/35/

Uzvišeni se Allah obraća onima što nijeću proživljenje Sudnjeg dana, kako bi svako prisustvovao obećanom suđenju, te ih pita, zar ne znaju:

"da je Allah Onaj Koji je stvorio nebesa i Zemlju, Koji se stvarajući ih nije iscrpio", tj. to Mu nije bilo teško, jer im je samo riječ uputio: **"Budite!"**, i postadoše nebesa i bi Zemlja, bez ikakvog opiranja ili preinake. Naprotiv, pokorno, poslušno i strahopoštovanjem slaveći Njegovo Visočanstvo. Pa zar taj nije u mogućnosti mrtve oživiti?

"Jeste, On sve može."

Allah Uzvišeni nastavlja, prijeteci nevjernicima: **"A na Dan kad oni koji nisu vjerovali Vatri budu izloženi: 'Zar ovo nije istina?'"** Bit će im, dakle, rečeno: "Je li ovo sad istina? Ima li sad čarolije? Ili vam oči dobro ne vide?", **"odgovrit će: 'Jest,**

Gospodara nam našeg", tj. preostalo im je samo da priznaju.

"E pa iskusite patnju - reći će On - Jer ste stalno poricali." Potom Uzvišeni naređuje Svome Poslaniku, s.a.v.s., da strpljivo podnosi to što ga njegov narod u laž utjeruje i laži izmišlja. **"Ti izdrži kao što su izdržali odlučni poslanici"** kada su ih narodi njihovi u laž ugonili. Najveći broj uleme kaže da su ulul-azm slijedeći poslanici: Nuh, Ibrahim, Musa, Isa i Muhammed, a.s. Prenosi Ibn Ebi-Hatim od Masruka da je rekao: /142/ "Pričala mi je Aiša, r.a.: 'Provodio bi Allahov Poslanik, s.a.v.s., dosta vremena posteći i svjesno se iznurujući glađu. A kad bi to potrajalo, rekao bi: 'O Aiša, uistinu, nije dunjaluk potreban Muhammedu i porodici Muhammedovoj. O Aiša, Allah je bio zadovoljan sa odabranim poslanicima samo zato što su strpljivo podnosili dunjalučke izazove koje su prezirali i koje su priželjkivali. Tako nije ni sa mnom zadovoljan osim da me obaveže obavezom kojom je i njih obavezao, pa je rekao: **'Ti izdrži kao što su izdržali odlučni poslanici.'** Zato ja, tako mi Allaha, trpim kao što su i oni trpjeli, a moć nad svim ima Allah', **'i ne traži da im kazna što prije dođe!'"**

Kao što Uzvišeni veli:

"zato nevjernicima još vremena dadni; još koji trenutak ostavi." Uzvišeni Allah veli:

"A onoga dana kad dožive ono čime se prijeti, učinit će im se da su ostali samo jedan časak dana", kao što u drugom ajetu kaže:

"a njima će se učiniti onoga Dana kada ga dožive, da su samo jednu večer ili jedno jutro njezino ostali." /79:46/

"Ovo je obznana", tj. ovaj je Kur'an obznana dovoljna. Te Uzvišeni zaključuje:

"a zar će ko drugi biti uništen do narod grješnički!" Ovo je Njegova, dž.š., pravda; neće kazniti, osim ko to zaslužuje, jer zločinac ima pravo na kaznu. A Allah najbolje zna.